

*Н. М. Процун, аспірантка
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У СКЛАДІ ІНТЕГРОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР

У ХХІ ст. банки відіграють важливу роль у становленні економічної ситуації в країні. Вони виступають не лише самостійними угрупованнями, а також, розвиваючи відносини з провідними виробничими підприємствами, стають частиною інтегрованих корпоративних структур національного та наднаціонального рівнів.

Теоретичні та практичні дослідження у напрямі розвитку фінансово-промислових відносин з вивченням в їх складі аспектів діяльності банківської сфери проводили такі закордонні науковці як Р. Гільфердінг, Т. Хоші, а також вітчизняні Ю. Юнаєв, Н. Мандра, О. Осіпенко та ін. Але дослідження функціонування банківських структур в складі інтегрованих фінансово-промислових компаній не набуло ґрунтовного аналізу, що підкреслює актуальність дослідження.

За останні 10 років обслуговування банками промисловості в межах як цілих галузей, так і окремих виробничих підприємств, 60 % з яких зайняті в сфері виробництва (автомобілебудування, електроніка, хімічна та фармацевтична промисловість), призвело до підвищення значення банківської системи в умовах транснаціоналізації господарських відносин. У результаті формуються нові види угруповань – фінансово-промислові об'єднання.

Важливою особливістю сучасних розвинутих фінансово-промислових конгломератів (ФПК) є наявність величезної системи фінансово-кредитних закладів, що включає в себе не тільки банки, а також і небанківські фінансово-кредитні установи (трастові компанії, інвестиційні та пенсійні фонди, ощадні асоціації, благодійні та страхові фонди). Саме в них знаходяться найбільші пакети акцій ФПК.

Кредитно-фінансові заклади в крупномасштабних ФПК функціонують за такими основними видами діяльності:

- надання позичкового капіталу для промисловості та держави;
- володіння фіктивним капіталом;
- акумулювання тимчасово вільного грошового капіталу та грошей населення.

Такими діями вони сприяють розвитку довгострокових фінансових зв'язків, що включають в себе надання грошових позик, підтримують економіко-установчу діяльність володіння цінними паперами ФПК, виконують роль посередників при об'єднанні підприємств, здійснюють фінансові операції промислових корпорацій та інші види послуг, беруть

участь в управлінні пенсійними фондами та виплачують дивіденди за акціями. В деяких випадках банки здатні виконувати розрахунки ефективності науково-технічних програм. У свою чергу кредитно-фінансові заклади отримують більшу частку первинної емісії цінних паперів промислових підприємств.

У наднаціональних ФПК найчастіше банківська структура представлена транснаціональними банками (ТНБ), які є результатом злиттів та поглинань національних банків.

ТНБ повинні пристосовувати свою діяльність до змінюваного попиту. Це спричинено тим, що збільшення обсягів виробництва ФПК, по-перше, призводить до виникнення потреб додаткового фінансування та кредитування з боку ТНБ; по-друге, міжнародні виробничі корпорації (ТНК) не завжди мають велику фінансову закордонну мережу, яка б постійно надавала необхідні фінансові послуги. В цьому необхідна підтримка з боку ТНБ. Таким чином відбувається поєднання двох сфер діяльності. Крім того, вихід на міжнародний ринок неможливий без посередництва ТНБ.

У сучасних умовах провідні корпорації та інтегровані корпоративні структури України – це кілька сотень юридичних осіб. У відсотках – 0,13 % від загальної кількості підприємств України. Вони забезпечують дві третини бюджетних надходжень. Тому їх доволі часто ще називають “бюджетоутворюючими”, “системоутворюючими”. Такі об’єднання створюють багато трендів. Через свою стабільність, постійні нововведення, високу якість та показники, вони є прикладом для багатьох суб’єктів господарювання. Алгоритми ведення бізнесу намагаються перейняти багато підприємств-послідовників. Саме тому в Україні уряд намагається найбільше сприяти розвитку таких об’єднань, наприклад, через податкову політику, яка в 2011 р. ввела сервіс “горизонтального моніторингу” (безкоштовний державний аудит контрагентів з повідомленням про сумнівні та ризикові операції). Внаслідок такої діяльності в 2011 р. бюджет України отримав від великих платників на 30 млрд. грн. більше, ніж в 2010 р.

Таким чином, об’єднання все частіше починають використовувати “білі схеми” і тим самим сприяють розвитку тенденцій знищення тінізаційних процесів в економіці країни, адже є позитивним прикладом для менших підприємств. Для великих платників уряд планує створити спеціалізований загальнонаціональний офіс, що значно полегшить звітування та роботу обох структур.

У ХХІ ст. на світову арену виходять нові міжнародні гравці, які стрімко розвиваються на теренах своєї держави та прагнуть до поглиблення діяльності на світовому ринку. В результаті з’являються великомасштабні фінансово-промислові підприємства, фінансовим центром

яких стають ТНБ. Вони мають великі перспективи (підтримка довгострокових фінансових зв'язків, здійснення посередницької та управлінської ролей та ін.), що пов'язані з постійним розвитком діяльності виробничого підприємства та відповідно із збільшенням його потреб у проведенні грошово-фінансових операцій.

Процун, Н.М. Роль банківських інституцій у складі інтегрованих корпоративних структур [Текст] / Н.М. Процун // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2012. – С. 165-167.